

**LIETUVOS NACIONALINIO MUZIEJAUS
2019 METŲ VEIKLOS ATASKAITA**

2020
Vilnius

VADOVO ŽODIS

Pirmieji metai prasidėjo kolektyvo pažinimu, stipriųjų ir tobulintinų vietų išgryninimu, taip pat – vizijos, su kuria buvo laimėtas naujojo muziejaus vadovo konkursas, pristatymu ir perteikimu bei diskusijomis apie muziejaus vietą šiuolaikiniame pasaulyje. Vienas pirmųjų iššūkių – pradėti diskusiją apie nuoseklų muziejaus prioritetų keitimą, taip suteikiant daugiau reikšmės muziejaus rinkinių pristatymui ir aktualizavimui plačiajai visuomenei, kartu tęsiant eksponatų kaupimo, saugojimo ir tyrinėjimo darbą. Skatinant betarpišką bendradarbiavimą, komandinį darbą, konsultavimąsi su kviestiniais įvairių sričių specialistais, dalyvaujant mokymuose ir projektuose, pavyko greitai ir sėkmingai suburti kolektyvą bendram tikslui bei pasiekti matomų rezultatų. Žymiai išaugęs lankytojų, edukacinių užsiėmimų ir ekskursijų dalyvių skaičius rodo, kad lankytojai pradeda įvertinti patogesnę darbo laiką, atsirandančias poilsio erdves, suvenyrų parduotuves, patrauklesnius ir įvairesnius renginius, parodas, kitas veiklas, jų metu užmezgamą gyvą ryšį su lankytoju, taip pat istorijų pasakojimo elementų atsiradimą dažnai statiškose nuolatinėse ekspozicijose.

Žvelgiant atgal, norėtusi pasidžiaugti Kazio Varnelio namų-muziejaus atvėrimu, tarptautine paroda „200 batų – 700 metų“ ir jos edukacine dalimi bei komunikacine kampanija, 1991 m. Sausio 13-osios vaikų piešinių paviešinimu ir sulauktu grįžtamuoju ryšiu iš anuomet juos piešusių žmonių, pirmą kartą Lietuvoje vykusia Tarptautine archeologijos diena, Baltijos kelio 30-mečio minėjimu ir šia proga sukurta interaktyvia Baltijos kelio instaliacija ir ypatingai – trejus metus trukusių tarpdisciplininių 1863 m. sukilėlių palaikų tyrimų užbaigimu ir jų rezultatu – dviem leidiniais ir paroda „Pažadinti“.

Veiklos patrauklumas nulemia visuomenės susidomėjimą atminties institucijose saugomu kultūros paveldu. Pagrindinė problema, neleidžianti žengti koja kojon su sparčiai besikeičiančiomis tendencijomis, stabdanti įvairesnę, platesnę ir intensyvesnę veiklą, yra nepakankamas finansavimas inovatyvių priemonių diegimui, renginiams, leidybai, parodoms, ypač pasiruošimui tarptautinėms parodoms, ekspozicijų atnaujinimui – ši veikla finansuojama iš projektų, bet dažniausiai iš įstaigos pajamų. Iš vienos pusės, tai skatina vadovautis rinkodaros principais, kas yra sveikintina. Šiais metais atradome būdų pildyti pajamas prekiaudami pačių gaminamais suvenyrais, nuomodami patalpas, burdami savanorius, megzdami ryšius su bendruomenėmis, ieškodami rėmėjų. Iš kitos pusės, turime išlaikyti balansą ir negalime vadovautis vien komerciniais principais, nes tai atitolina nuo kultūrinės, švietėjiškos misijos, brangina paslaugų kainą lankytojams. Ieškodami tokio balanso susiduriame su situacija, kad lėšų kokybiškam visų išvardintų veiklų vykdymui neužtenka. Todėl didžiausios muziejaus problemos išlieka pasenusi infrastruktūra ir dešimtmečiais nesikeičiančios ekspozicijos Senajame ir Naujajame arsenaluose, Jono Šliūpo memorialinėje sodyboje.

Ateinančių metų prioritetas – išgryninti muziejaus viziją, parengti ilgalaikę veiklos strategiją, numatyti principus, kuriais būtų grindžiamas tolesnis darbas, pradėti vizualinį ir komunikacinį muziejaus atsinaujinimą.

I SKYRIUS STRATEGINIO VEIKLOS PLANO ĮGYVENDINIMAS

PIRMASIS SKIRSNIS KONTEKSTO (APLINKOS) ANALIZĖ

2019 metais nebuvo tokių politinių, teisinių, socialinių ar ekonominių veiksmų, kurie turėtų neigiamą poveikį muziejaus 2019-2021 metų strateginio plano įgyvendinimui. Gavus valstybės investicijų programos finansavimą, buvo sėkmingai atnaujintas ir tęsiamas investicinio projekto „Lietuvos nacionalinio muziejaus pastato Vilniuje, T. Kosciuškos g. 3 2-ojo ir 7-ojo korpusų rekonstravimas, pritaikant muziejinei veiklai“ įgyvendinimas.

Valstybės lygio ekstremaliosios situacijos Gedimino kalne valdymas pareikalavo iš muziejaus papildomo laiko ir žmogiškųjų resursų, tačiau nesutrukdė įgyvendinti muziejaus strateginiame plane numatytų veiklų. Vienas iš ekonominių reiškinių, galėjusių neigiamai paveikti plano įgyvendinimą, buvo bazinio finansavimo sumažinimas, bet muziejus, ženkliai išaugusio lankytojų skaičiaus ir atitinkamai padidėjusių pajamų įmokų dėka, užtikrino pagrindinės veiklos nenutrūkstumą.

Lietuvos nacionalinis muziejus, būdamas didžiausia Lietuvos istorijos ir kultūros paveldo saugykla, dalyvauja formuojant ir įgyvendinant valstybės politiką ir strategiją kultūros paveldo srityje. Dinamiškai kintančios aplinkos sąlygomis muziejaus veikla yra neatsiejama nuo valstybėje vykstančių procesų bei didėjančio visuomenės poreikio kultūros paveldui ir informacijai apie jį.

Naujausi tyrimai patvirtina, kad dalyvaujantys kultūrinėse veiklose gyventojai ir kultūros vartotojai yra akivaizdžiai labiau visuomeniški, laimingi, sveiki, pasitiki kitais bei didžiuojasi savo valstybe. Muziejus kaip tik ir yra ta vieta, kur šiuolaikinė visuomenė gali gauti kokybiškas kultūros paslaugas, realizuoti ir tobulinti gebėjimus, plėtoti saviraišką, puoselėti kultūrinę tapatybę ir istorinę savimone.

ANTRASIS SKIRSNIS STRATEGINIŲ TIKSLŲ ĮGYVENDINIMAS

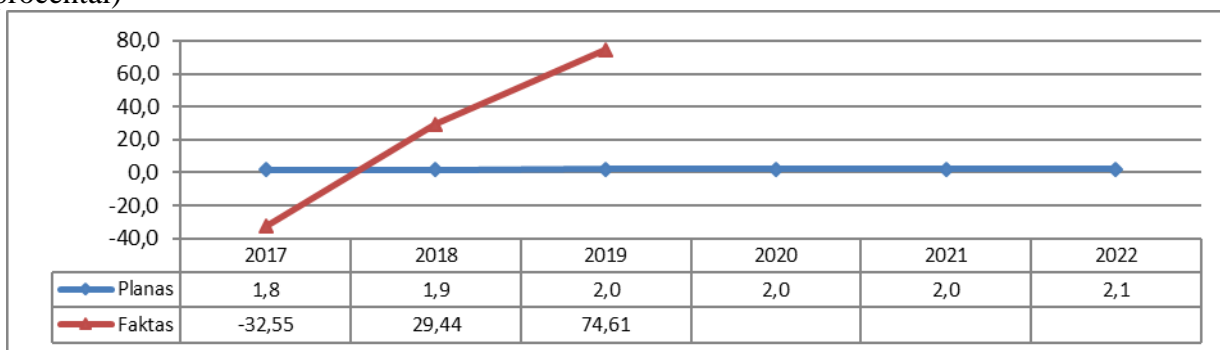
1 strateginis tikslas: **Kaupti, tirti, restauruoti, konservuoti, saugoti ir populiarinti Lietuvos archeologijos, istorijos ir etninės kultūros vertybes**

1 lentelė. Strateginį tikslą įgyvendinančios programos ir ataskaitinių metų Lietuvos Respublikos biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme patvirtintų asignavimų panaudojimas

Programos kodas	Programos pavadinimas	Asignavimų panaudojimas (tūkst. Eur.)			
		Patvirtintas planas	Patikslintas planas*	Faktiškai panaudota	Panaudojimo dalis nuo patikslinto plano (proc.)**
01.001	Muziejaus rinkinių kaupimas, konservavimas, restauravimas, saugojimas ir populiarinimas	8 335,0	8 949,29	8 949,29	100
<i>Iš jų ES ir kita tarptautinė finansinė parama</i>					

Muziejaus strateginis tikslas - Kaupti, tirti, restauruoti, konservuoti, saugoti ir populiarinti Lietuvos archeologijos, istorijos ir etninės kultūros vertybes - vertinamas efekto kriterijumi Muziejaus lankytojų skaičiaus pokytis, lyginant su ankstesniais metais (procentai).

1 grafikas. E-01-01 Muziejaus lankytojų skaičiaus pokytis, lyginant su ankstesniais metais (procentai)

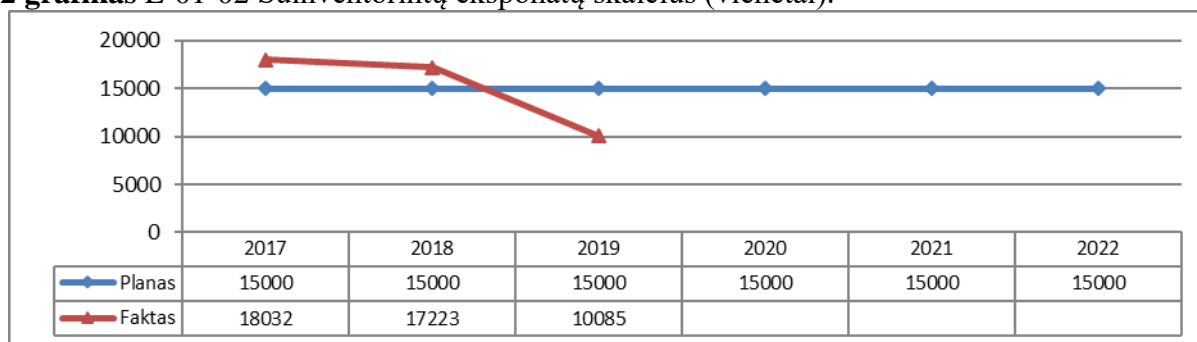


Efekto vertinimo kriterijus buvo pasiektas ir labai ženkliai viršytas. Didžiausią išaugusių lankytojų dalį sudarė 2019 metus veikęs Gedimino pilies bokštas (2018 metais jis veikė tik 5 mėn.), taip pat išaugo lankomumas ir kitų ekspozicinių padalinių, kvietusių ne tik į ekspozicijas, parodas, bet ir renginius, pristatymus, edukacinius užsiėmimus, organizavusių kitas kultūrinės veiklas. Daugiau lankytojų sutraukė Vilniaus gynybinės sienos bastėja, taip pat lankytojų pagausėjo ir lankymui duris atvėrusiame Kazio Varnelio muziejuje. Kriterijaus reikšmė buvo planuota atsižvelgiant į ankstesnių metų duomenis ir aplinkybes dėl Gedimino pilies bokšto lankymo, esant ekstremaliajai situacijai Gedimino kalne.

Muziejus 2019 m. sėkmingai vykdė muziejinę veiklą, įgyvendino užsibrėžtus tikslus ir uždavinius. Tam, kad galėtų pristatyti visuomenei kultūros vertybes, muziejus, įgyvendindamas savo misiją ir vykdydamas nacionalinio muziejaus funkcijas įsigyja, kaupia, saugo ir populiarina pagrindinius Lietuvos archeologiją, istoriją ir etninę kultūrą reprezentuojančius rinkinius. Tokiu būdu muziejus prisideda prie Lietuvos kultūros paveldo išsaugojimo ir aktualizavimo ugdant visuomenės istorinę atmintį bei nacionalinę savivoką. Siekiant šių tikslų ypatingai svarbus rinkinių komplektavimo ir atrankos darbas bei vykdomas eksponatų inventorinimo darbas. 2019 metų rezultatai atspindimi grafike.

Kitas efekto vertinimo kriterijus – suinventorintų eksponatų skaičius (vienetai).

2 grafikas E-01-02 Suinventorintų eksponatų skaičius (vienetai).



Efekto vertinimo kriterijus nebuvo pasiektas, suinventorinta mažiau negu buvo planuota, nes Lituanistinių skyrių darbuotojai 2019 m. didesnę dėmesį skyrė eksponatų vertinimui tikrąja verte. Taip pat didesnis dėmesys buvo skiriamas nuolatinėms ekspozicijoms ir laikinų parodų atnaujinimui bei įrengimui. Eksponatų inventorinimo procesas, nepaisant jo sumažėjimo, buvo tęsiamas bei 2020 m. planuojamas toks pat suinventorintų eksponatų skaičius, koks buvo numatytas ir 2019 m.

INFORMACIJA APIE STRATEGINIO TIKSLO PASIEKIMO IŠŠŪKIUS IR GALIMYBES

Veiklos rezultatai ir svarbiausi atlikti darbai

Muziejus, įgyvendindamas savo misiją ir vykdydamas nacionalinio muziejaus funkcijas, įsigyja, kaupia, saugo ir populiarina Lietuvos archeologiją, istoriją ir etninę kultūrą reprezentuojančius rinkinius, tuo prisidedamas prie Lietuvos kultūros paveldo išsaugojimo ir aktualizavimo ugdant visuomenės istorinę atmintį bei nacionalinę savivoką. Siekiant šių tikslų ypatingai svarbus yra visuomenės savimonės kėlimas per supažindinimą su Lietuvos kultūros vertybėmis. 2019 m. muziejuje ir jo padaliniuose bei bendradarbiaujant su kitomis institucijomis iš muziejaus fonduose saugomų eksponatų buvo surengta 20 teminių ir kilnojamųjų parodų, iš kurių pagrindinės - „Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio tarybos 1949 m. vasario 16 d. deklaracija ir jos signatarai“, trys parodos iš serijos „Istorija ir dailininkas“ - įspūdingo dydžio Giedriaus Kazimierėno drobėse atgimė Lietuvos istorija, grafiko B. Leonavičiaus darbai pristatyti parodose „Tiktai per paukščio skrydį“, „Knygos menas ir kaligrafinės kompozicijos“, A. Kunčiaus fotografijų paroda „Susitikimai praeitame šimtetyje“. Surengta tarptautinė paroda „200 batų-700 metų“, leidžianti pažvelgti į Lietuvos paveldą europiniame kontekste. Minint šaulių sąjungos 100-metį, V. Kudirkos muziejuje surengta paroda „Lietuvos šaulių sąjungai - 100“. Vienam svarbiausių 2019 metų valstybinės reikšmės įvykių – sukilėlių perlaidojimui, muziejus netikėtoje erdvėje – buvusioje politinių kalinių areštinėje – visuomenei atvėrė Gedimino kalne rastų sukilėlių istoriją parodoje „Pažadinti“. Minint šrifto raidos šimtmetį K. Varnelio namuose-muziejuje pristatyta šiuolaikinės kaligrafijos paroda. Baltijos kelio 30-mečiui atnaujinta Baltijos keliui skirta ekspozicija-įrengta interaktyvi instaliacija.

Lietuvos nacionalinis muziejus, kaip vienas iš pagrindinių kompetencijos centrų teikė metodinę paramą ir bendradarbiaujant su muziejais bei kitomis įstaigomis jų patalpose, surengė 5 kilnojamas parodas: „Kryžius-valstybės simbolis“, „Šventieji ir pasauliečiai liaudies skulptoriaus R. Zinkevičiaus kūryboje“, „Tautinis kostiumas-graži ir nesenstanti mada“, „Lietuvių tradiciniai muzikos instrumentai“ bei minint Žemaitijos metus Raseinių krašto istorijos muziejuje eksponavo parodą „Žemaičių gyvenimas“.

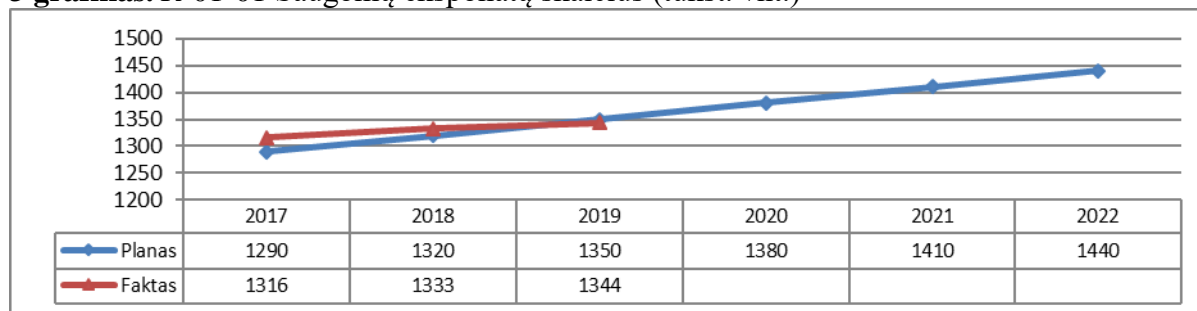
2019 m., gavus dalinį Lietuvos kultūros tarybos finansavimą, muziejaus kaupiami Lietuvos istorijos ir kultūros paveldo rinkiniai reikšmingai pasipildė autentiškomis, unikaliomis ir retomis muziejinėmis vertybėmis. Taip yra užtikrinama viena pagrindinių muziejaus veiklos kryptių – aktyvi muziejinių vertybių paieška ir įsigijimas, taip siekiant užtikrinti lituanistinio paveldo išsaugojimą bei nacionalinės kultūros ir visuomenės savimonės puoselėjimą.

2019 m. muziejuje pradėta prekiauti muziejuje pagamintais suvenyrais, vykdyti trumpalaikė muziejaus erdvių nuoma renginiams, atsirado galimybė lankytojams įsigyti vandens, kavos, užkandžių, bendradarbiauta su verslininkais, siekiant lankytojams sudaryti galimybę užkąsti ir suvalgyti ledų. Muziejus rengė tradicinius Ketvirtadienio kultūros istorijos vakarus - 6 vakarai iš ciklo „Vilniaus praetis aktualijos: naujais tyrimais ir problemomis“, 5 vakarai iš ciklo „Iš neatsakytų Lietuvos istorijos klausimų archyvo: kultūra ir politika“. Šešioliką kartą buvo surengti žymiausiai lietuvių archeologei, daugelio knygų ir straipsnių autorei prof. Marijai Gimbutienei (1921–1994) dedikuoti skaitymai. 2019 m. prof. Marijos Gimbutienės skaitymai aprėpė daugelį Lietuvos archeologijos temų: materialinės kultūros studijas, rekonstrukcijos galimybes, archeologijos mokslo istoriją, naujausius tyrimus ir atradimus, archeologinių ir bioarcheologinių tyrimų dermę. Vyko ne tik muziejaus išleistų leidinių, bet ir kitų institucijų knygų pristatymai, parodų atidarymai.

Informacija apie rezultato kriterijų pasiekimą ir veiklos rezultatų nauda kultūros sričiai

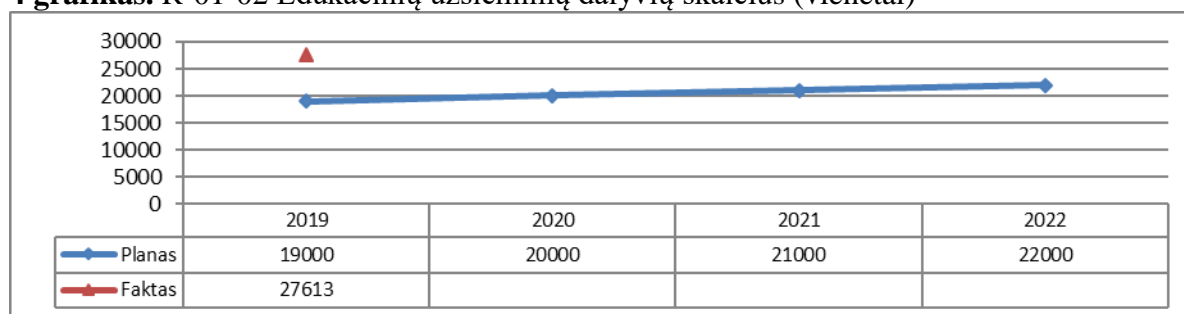
Vienas iš muziejaus veiklos rezultato kriterijų - Saugomų eksponatų skaičius.

3 grafikas. R-01-01 Saugomų eksponatų skaičius (tūkst. vnt.)



Kaip matyti iš grafike pateikiamo rezultato kriterijaus – saugomų eksponatų skaičiaus, kuris buvo beveik pasiektas, muziejaus rinkinių kaupimo veikla buvo tęsiama nepaisant nepakankamo finansavimo eksponatų įsigijimui.

4 grafikas. R-01-02 Edukacinių užsiėmimų dalyvių skaičius (vienetai)



Edukaciniai užsiėmimai sulaukė gausesnio dalyvių skaičiaus. 2019 m. tobulintos esamos ir kurtos naujos edukacinių užsiėmimų temos. Rengtos specialios edukacinės veiklos, susietos su naujai eksponuotomis parodomis, vestos specialios teminės ir apžvalginės ekskursijos.

K. Varnelio namuose-muziejuje pagerintos lankymo sąlygos, pritaikant lankytojų poreikiams, pradėti vykdyti edukaciniai užsiėmimai su Lietuvos grafikos ir kaligrafijos meistrais, organizuotos vasaros pamokos muziejuje: istorijos ir meno labirintai. Muziejaus padaliniuose vykdytas savaitgalio ekskursijų ciklas – pasakojimai, pristatant iš pažiūros nebylius muziejaus eksponatus, popietės, skirtos šeimoms bei specialūs renginiai Muziejų nakties, Kultūros nakties, Archeologijos dienų, Tėvo ir Motinos dienų proga. Mokytojai kviešti į renginį, kurio metu supažindinti su galimybėmis integruoti Lietuvos nacionalinio muziejaus edukacinius užsiėmimus į bendrojo lavinimo mokyklų ugdymo programas.

2019 m. Lietuvos nacionalinis muziejus, vykdydamas savo misiją išsaugoti Lietuvos istorinį paveldą, siekiant užtikrinti nacionalinės kultūros tapatumą, savo darbais ir pasiektais rezultatais padėjo siekti pagrindinių LR Vyriausybės programos kultūros politikos nuostatų bei įgyvendindamas veiklos prioritetą – Muziejaus teikiamų paslaugų prieinamumo ir kokybės didinimas prisidėjo prie LR kultūros ministro valdymo srities 2 veiklos prioriteto Kultūros paslaugų prieinamumo ir kokybės didinimas (LRV II prioriteto 2.4. kryptis) bei siekdamas Kūrybingos asmenybės ugdymo muziejinių edukacinių užsiėmimų priemonėmis, kuriant darnią pilietinę visuomenę, prisidėjo prie LR kultūros ministro valdymo srities 3 veiklos prioriteto Kūrybingos asmenybės ugdymas kultūros ir meno priemonėmis, kuriant darnią pilietinę visuomenę (LRV II prioriteto 2.1 kryptis) įgyvendinimo.